

Offentlighet och sekretess samt integritetsfrågor

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas 20 motionsyrkanden som gäller offentlighet och sekretess samt data och integritet. Motionerna handlar om olika register, om samkörning av register, om data- och teleövervakning samt om uppgiftslämnande mellan myndigheter i kontrollsyfte (bidragsfusk och ekonomisk brottslighet). Vidare tas upp frågor om anmälan om könsstympning och utlämnande av uppgifter om hyresgäster i kommunala bostadsföretag. Utskottet avstyrker samtliga motionsyrkanden. I betänkandet finns en reservation (kd) och två särskilda yttranden (fp respektive c) i frågan om DNA-register.

En rad motionsyrkanden i offentlighets-, sekretess och integritetsfrågor behandlas särskilt i förenklad ordning i betänkandet 2004/05:KU22.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	5
Utskottets överväganden.....	6
Pågående utrednings- och beredningsarbete.....	6
Integritetsskyddskommittén.....	6
Offentlighets- och sekretesskommittén.....	6
DNA-register.....	8
Register över personer med djurförbud.....	10
Motionerna.....	10
Data- och teleövervakning.....	12
Samverkan mellan myndigheter m.m.	15
Fingerade personuppgifter.....	22
Anmälan om könsstympning.....	23
Hyresgäster hos kommunala bostadsföretag.....	23
Hantering av sekretessbelagda uppgifter.....	25
Reservation.....	27
DNA-register, punkt 1 (kd)	27
Särskilda yttranden.....	28
1. DNA-register, punkt 1 (fp).....	28
2. DNA-register, punkt 1 (c).....	28
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	29
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2003.....	29
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2004.....	29

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. DNA-register

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:K348 yrkande 8, 2003/04:Ju431 yrkande 2 och 2004/05:K225 yrkande 8.

Reservation (kd)

2. Register över personer med djurförbud

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:K217, 2003/04:K440 och 2003/04:MJ402 yrkande 2.

3. Data- och teleövervakning

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:K340 yrkandena 1 och 2 samt 2004/05:K375.

4. Samverkan mellan myndigheter m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:K247, 2004/05:K296 yrkandena 1 och 2, 2004/05:K433 och 2004/05:K439.

5. Fingerade personuppgifter

Riksdagen avslår motion 2004/05:K204.

6. Anmälan om könsstympling

Riksdagen avslår motion 2004/05:Ju488 yrkande 4.

7. Hyresgäster hos kommunala bostadsföretag

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:K300 och 2004/05:K261.

8. Hantering av sekretessbelagda uppgifter

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:K348 yrkande 3 och 2004/05:K225 yrkande 3.

Stockholm den 1 februari 2005

På konstitutionsutskottets vägnar

Göran Lennmarker

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Göran Lennmarker (m), Göran Magnusson (s), Barbro Hietala Nordlund (s), Tobias Krantz (fp), Pär Axel Sahlberg (s), Mats Einarsson (v), Inger Jarl Beck (s), Anders Bengtsson (s), Kerstin Lundgren (c), Helene Petersson (s), Nils Fredrik Aurelius (m), Billy Gustafsson (s), Gustav Fridolin (mp), Karin Åström (s), Carl-Erik Skårman (m), Liselott Hagberg (fp) och Helena Höij (kd).

Redogörelse för ärendet

I detta betänkande behandlas 20 motionsyrkanden från de allmänna motions-
tiderna 2003 och 2004 i frågor som gäller data och integritet samt offent-
lighet och sekretess, *bilaga*.

I ett särskilt betänkande, 2004/05:KU22 Offentlighet och sekretess samt
integritetsfrågor – förenklad ordning, behandlas 23 motionsyrkanden som i
huvudsak motsvarar yrkanden som avstyrktes våren 2003 efter förhållande-
vis ingående behandling (bet. 2002/03:KU27, prot. 2002/03:89) och i något
fall våren 2004 (bet. 2003/04:KU17, prot. 2003/04:123).

Utskottets överväganden

Pågående utrednings- och beredningsarbete

Integritetsskyddskommittén

Den parlamentariskt sammansatta Integritetsskyddskommittén tillsattes våren 2004 (dir. 2004:51) med uppgift att kartlägga och analysera sådan lagstiftning som berör den personliga integriteten. I kartläggningen ingår att göra en översiktlig undersökning av hur integritetsaspekten har hanterats och reglerats i den lagstiftning som gäller i dag, både på det offentlighetsrättsliga och på det privaträttsliga området. I denna uppgift ingår att se om syftet med reglerna är att förhindra kränkningar eller att kompensera den som kränkts, dvs. om reglerna har en preventiv eller reparativ funktion. Med utgångspunkt i denna kartläggning skall kommittén analysera om skyddet för den personliga integriteten kan anses tillfredsställande reglerat.

När det gäller intresset av effektivitet i brottsbekämpningen skall kommittén därvid särskilt analysera förhållandet mellan den totala verkan av befintliga tvångsmedel och övervakningsmetoder och skyddet för den personliga integriteten.

Kommittén skall överväga om regeringsformens bestämmelse om skyddet för den personliga integriteten i 2 kap. 3 § andra stycket regeringsformen som gäller ADB-registrering bör ändras, och i så fall föreslå en ny grundlagsreglering. Vad som särskilt skall beaktas är om regeln bör ändras så att den får samma slags rättsliga betydelse som de andra fri- och rättigheterna och om den bör utformas så att den inte hänvisar till något visst tekniskt förfarande. Därutöver skall kommittén överväga om den befintliga lagstiftningen till skydd för den personliga integriteten behöver kompletteras med generellt tillämpliga bestämmelser, och i så fall lämna förslag till en sådan reglering. Det kan röra sig om straffbestämmelser eller skadeståndssanktionerade regler. Även andra lösningar bör kunna övervägas.

Det är däremot inte kommitténs uppgift att lämna förslag på varje särskilt område inom den befintliga lagstiftningen. Om denna visar sig innehålla luckor, bör kommittén emellertid peka på detta vid kartläggningen. Integritetsskyddet i förhållande till de grundlagsskyddade massmedierna skall inte omfattas av uppdraget. Kommittén får, om den anser det lämpligt, lämna ett eller flera delbetänkanden. Kommittén skall slutredovisa sitt arbete senast den 30 mars 2007.

Offentlighets- och sekretesskommittén

Offentlighets- och sekretesskommittén överlämnade i oktober 2003 sitt huvudbetänkande Ny sekretesslag (SOU 2003:99). Kommittén ansåg att nuvarande grunderna i offentlighets- och sekretesslagstiftningen bör bestå. Kommittén föreslog att det införs en ny bestämmelse som gör det möjligt

för enskilda att ta del av uppgifter när allmänintresset av insyn uppenbart har företräde framför intresset som sekretessen skall skydda. Bestämmelsen skall inte vara tillämplig i fråga om sådan sekretess som är undantagen från generalklausulens tillämpning och inte heller i de fall en tystnadsplikt bryter meddelarfriheten. Sekretess föreslås gälla i hela den offentliga förvaltningen för vissa uttryckligt angivna och särskilt känsliga uppgifter. Ett förstärkt sekretesskydd föreslås för känsliga personuppgifter. Kommittén föreslår också ett förstärkt sekretesskydd för uppgifter om kopplingen mellan verklig och fingerad identitet.

Sekretess bör enligt förslaget även fortsättningsvis råda mellan och inom myndigheterna. Sambandet mellan sekretesslagen och personuppgiftslagen när det gäller uppgiftslämnande mellan och inom myndigheter bör enligt kommittén klargöras.

Nya sekretessgränser inom nämnderna i kommuner och landsting föreslås. Kommittén föreslår också att sekretessen inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten inte skall hindra att uppgifter om enskild som behövs för att han eller hon skall få nödvändig vård, omsorg, behandling eller annat stöd lämnas från en myndighet inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten till en annan sådan myndighet eller till enskild vårdgivare eller enskild verksamhet på socialtjänstens område. Personalen inom hälso- och sjukvården eller socialtjänsten föreslås få möjlighet att lämna uppgifter till polis- eller åklagarmyndighet eller annan myndighet som har att ingripa mot brott, inte bara när det gäller misstankar om brott för vilka inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år, utan även beträffande misstankar om försök till sådana brott.

Enligt förslaget skall anmälan om misstankar om könsstympning av underårig få lämnas till polis- och åklagarmyndighet.

Socialtjänsten föreslås få lämna uppgifter om unga till polisen i brottsförebyggande syfte och när det föreligger behov av ett omedelbart polisiärt ingripande. Socialtjänsten skall också enligt förslaget få lämna uppgift till polisen om överlåtelse av narkotika eller alkoholdrycker till unga.

Förslaget till ny sekretesslag har remissbehandlats och är för närvarande föremål för beredning i Regeringskansliet.

DNA-register

Utskottets förslag i korthet

Utskottet som inte anser att det finns behov av ett tillkännagivande till regeringen i frågan, avstyrker ett motionsyrkande (m) som vänder sig mot DNA-register över alla svenskar och personer med uppehållstillstånd i Sverige. Samtidigt avstyrks ett motionsyrkande om en utredning om konsekvenserna av införandet av ett sådant register.

Jämför reservation (kd) och särskilda yttrandena 1 (fp) och 2 (c).

Motionerna

Tre motionsyrkanden gäller upprättandet av ett DNA-register. I motionerna 2003/04:K348 (yrk. 8) av Gunnar Hökmark m.fl. (m) och 2004/05:K225 (yrk. 8) av Gunnar Lennmarker m.fl. (m) framhålls att ett DNA-register över alla svenskar och personer med uppehållstillstånd i landet är oacceptabelt från integritetssynpunkt eftersom uppgifterna i registret skulle kunna missbrukas och användas i andra syften än att klara upp brott. Det kan t.ex. gälla sociala myndigheters intresse av att spåra vad man definierar som problemrisker, släktskap och predestination till brottslighet eller alkoholism, m.m. Sverige får enligt motionen inte bli ett kontrollsamhälle där myndigheter har insyn i den enskilde personens identitet och förutsättningar som går utöver det som den enskilde själv känner till.

Ragnwi Marcelind m.fl. (kd) begär i motion 2003/04:Ju431 yrkande 2 att konsekvenserna av ett införande av ett DNA-register för hela befolkningen skall utredas och analyseras. Frågan om att i framtiden registrera alla svenska medborgare måste enligt motionärerna föregås av noggranna utvärderingar och utredningar om vilka risker som är förenade med ett nationellt DNA-register. Ett sådant tänkt register får absolut inte vara offentlig handling och det måste regleras i lag hur det skall kunna skyddas och på vilka grunder informationen skall kunna hämtas samt av vilka.

Bakgrund

Enligt 23 § polisdatalagen (1998:622) får ett DNA-register innehålla uppgifter om resultatet av DNA-analyser som har gjorts under utredning av ett brott och som avser personer som har dömts för ett sådant brott mot en persons liv eller hälsa, personliga integritet eller säkerhet, m.m. som avses i 3, 4, 6, 8, 12, 13, 17 kap. brottsbalken, om brottet kan leda till fängelse i mer än två år. Även den som dömts för försök, förberedelse, stämpling, anstiftan eller medhjälp till ett sådant brott får registreras. För att uppgifter skall registreras finns sålunda inget krav på att den utdömda påföljden uppgår till fängelse i minst två år.

Enligt 24 § skall registreringen av ett analysresultat begränsas till uppgifter som ger information om den registrerades identitet. Analysresultat som kan ge upplysning om den registrerades personliga egenskaper får inte registreras.

I juni 2004 redovisades i en departementspromemoria en översyn av DNA-teknikens användning inom brottsbekämpningen, kallad Genetiska fingeravtryck (Ds 2004:35). Inom den vetenskapliga forskningen är man enligt promemorian på god väg att i detalj analysera hela DNA-molekylen. Vid en kriminalteknisk DNA-analys undersöks inte mer än cirka en miljondel av arvsmassan med inriktning på områden som varierar mycket mellan olika individer. De områden som i dag analyseras som standardmetod på de allra flesta kriminaltekniska DNA-laboratorier kallas STR-områden (short tandem repeats). Dessa områden har så vitt man känner till ingenting att göra med en persons synliga egenskaper, såsom utseende eller personlighetskaraktärer. En DNA-analys utvisar inte annat av en person än vad som krävs för identifiering samt personens kön. Personliga kännetecken och eventuella sjukdomsanlag etc. erhålls inte genom analysen.

Enligt förslaget skall det DNA-register som förs med stöd av bestämmelserna i polisdatalagen i framtiden få innehålla uppgifter om resultatet av DNA-analyser som avser personer som är misstänkta för eller har dömts för brott på vilket fängelse kan följa eller för försök, förberedelse, stämpling, anstiftan eller medhjälp till sådant brott om gärningen är belagd med straff. Detta innebär till skillnad från i dag dels att även misstänkta personer registreras, dels att alla brott som kan leda till fängelse oavsett straffvärde och oavsett om brottet är brott enligt brottsbalken eller specialstraffrätten, kan medföra registrering.

Utökade möjligheter till tagande av DNA-prov och registrering av DNA-profiler i enlighet med förslaget kommer enligt promemorian att innebära väsentligt förbättrade möjligheter för polisen att klara upp brott. I första hand är det bland de s.k. volymbrotten, bl.a. stöldbrott, som de främsta vinsterna görs. Även möjligheterna att klara upp våldsbrott kommer att öka. En annan effekt av förslaget är att utredningstiderna för flera brottstyper kommer att minska då oskyldigt misstänkta snabbt kan avföras från utredningen. Stark teknisk bevisning kommer även att minska såväl antalet förhör som antalet förhörda personer. För att uppnå dessa vinster krävs dock att DNA-registret snabbt byggs ut så att det i princip omfattar alla aktivt kriminella i landet. Detta låter sig inte göras utan stora kostnader för främst SKL:s vidkommande. Förslaget bereds i Regeringskansliet.

Vid PKU-laboratoriet på Karolinska universitetssjukhuset undersöks vävnadsprover (blodprover) från samtliga nyfödda barn i landet för att tidigt upptäcka och behandla barn med vissa ärftliga ämnesomsättningssjukdomar. Provtagningen görs några dagar efter barnets födelse. Den är frivillig och föregås av information till föräldrarna. Blodprover och patientuppgif-

ter från mitten av 1970-talet och framåt finns i dag förvarade vid PKU-laboratoriet. Om föräldrarna skriftligen begär det förstörs provet efter undersökningen. Personuppgifterna bevaras dock alltid.

PKU-biobankens verksamhet regleras i lagen (2002:297) om biobanker i hälso- och sjukvården m.m. Vävnadsproverna i PKU-biobanken får enligt huvudregeln inte användas för något annat ändamål än som omfattas av tidigare information och samtycke utan att den som lämnat samtycket, dvs. vårdnadshavaren eller vårdnadshavarna, informerats om och samtyckt till det nya ändamålet, 3 kap. 5 § första stycket biobankslagen. Riksdagen har den 8 januari 2005 beslutat (prot. 2004/05:57) en ändring i biobankslagen som innebär att vid olyckor eller andra händelser där ett stort antal människor har avlidit, får vävnadsprover ur PKU-biobanken användas även för identifiering av de avlidna. Lagändringen är tidsbegränsad till utgången av juni 2006. Socialutskottet förutsatte (bet. 2004/05:SoU14) att regeringen på lämpligt sätt återkommer med en redovisning av utfallet av lagändringen, inbegripet de synpunkter från Lagrådet som inte kunnat beaktas. Socialutskottet konstaterade också att det finns skäl att återkomma till biobankslagen mot bakgrund av att Socialstyrelsen skall redovisa ett uppdrag under 2005.

Utskottets ställningstagande

Frågan om att utvidga de möjligheter till DNA-registrering som ges i polis-datalagen är för närvarande föremål för beredning i Regeringskansliet. Utskottet är inte berett att förorda en utredning kring en vidare DNA-registrering som omfattar hela befolkningen. Motion 2003/04:Ju431 yrkande 2 (kd) avstyrks därför.

Utskottet anser inte heller att det finns behov av ett tillkännagivande till regeringen om det oacceptabla från integritetssynpunkt med ett DNA-register över befolkningen. Motionerna 2003/04:K348 och 2004/05:223 (båda m) avstyrks.

Register över personer med djurförbud

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker med hänvisning till pågående utredningsarbete tre motionsyrkanden (m, s respektive v) om införande av ett centralt register över personer som ålagts djurförbud.

Motionerna

I tre motioner begärs att det upprättas ett register över personer som ålagts förbud att hålla djur. Marietta de Pourbaix-Lundin (m) och Jan Emanuel Johansson (s) framhåller i motionerna 2003/04:K217 respektive

2003/04:K440 att det är omöjligt för en myndighet att få information om personer med djurförbud när den skall ge tillstånd för olika verksamheter. Det behövs ett centralt register över de personer som har djurförbud, som kan nås av berörda myndigheter. En översyn av sekretesslagstiftning och personuppgiftslagstiftning krävs för detta. Djurskyddslagens 16 § har ändrats och ett större antal djurhållare behöver nu tillstånd för sin verksamhet. För att tillsynen över djurhållningen skall underlättas och kunna skötas på ett acceptabelt sätt behöver varje tillstånd ha ett registreringsnummer och finnas med i en central förteckning. Regeringen bör skyndsamt vidta erforderliga åtgärder för att de som har djurförbud inte får tillstånd att ha djur.

Också i motion 2003/04:MJ402 (yrkande 2) av Sven-Eric Sjöstrand m.fl. (v) begärs ett centralt register över personer med djurförbud.

Gällande regler m.m.

Enligt 2 och 4 §§ djurskyddslagen (1988:534) skall djur behandlas väl och skyddas mot onödigt lidande och sjukdom samt hållas och skötas i en god djurmiljö och på ett sådant sätt att det främjar deras hälsa och ger dem möjlighet att bete sig naturligt. Enligt 16 § djurskyddslagen skall den ha tillstånd till verksamheten som yrkesmässigt eller i större omfattning

1. håller, föder upp, upplåter eller säljer sällskapsdjur eller tar emot sällskapsdjur för förvaring eller utfodring,
2. håller, föder upp, upplåter eller säljer hästar eller tar emot hästar för förvaring eller utfodring eller använder hästar i ridskoleverksamhet eller
3. föder upp pälsdjur.

Frågor om tillstånd prövas av den eller de kommunala nämnder som fullgör uppgifter inom miljö- och hälsoskyddsområdet. En sådan nämnd får också återkalla ett beviljat tillstånd.

Vid tillståndsprövningen skall särskild hänsyn tas till att den sökande kan anses lämplig att bedriva verksamheten och att de anläggningar i vilka verksamheten skall bedrivas är lämpliga från djurskyddssynpunkt. Djurskyddsmyndigheten får enligt 17 djurskyddsförordningen (1988:539) meddela föreskrifter om villkor för eller förbud mot viss djurhållning.

Djurskyddsmyndigheten har getts i uppdrag att upprätta ett djurskyddstillsynsregister. Inom ramen för arbetet med detta register pågår en förstudie gällande införandet av register över personer som har djurförbud.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening bör det pågående arbetet med frågan om ett register över personer som ålagts djurförbud avvaktas. Motionerna 2003/04:K217 (m), 2003/04:K440 (s) och 2003/04:MJ402 yrkande 2 (v) avstyrks följaktligen.

Data- och teleövervakning

Utskottets förslag i korthet

Med hänvisning till pågående utredningsarbete avstyrks en motion (m) om gränsdragning för statens möjligheter till data- och teleövervakning samt en motion (c), om kundregister för kontantkort till mobiltelefoner och om information om registrering av uppgifter om surfning på Internet.

Motionerna

Henrik von Sydow (m) begär i motion 2004/05:K375 att det tillsätts en utredning om gränsdragning för statens möjligheter till data- och teleövervakning av den enskildes privatliv. Motionären hänvisar till att sedan den 1 oktober 2004 får alla som misstänks för brott som antas kunna ge två års fängelse avlyssnas av polisen. Dessutom får vem som helst som en misstänkt kan tänkas ringa till avlyssnas. Vidare hänvisas till att en statlig utredning, Beredningen för rättsväsendets utveckling (BRU), har föreslagit att det skall vara gratis för polisen att använda teleoperatörerna för avlyssning. Dessutom driver regeringen förslag i EU om att teleoperatörerna skall tvingas lagra information om medborgarnas elektroniska kommunikation, telefonsamtal, SMS, e-mejl och besök på Internetsajter. Det finns enligt motionären mot denna bakgrund starka skäl för regeringen att dra upp gränser för den statliga data- och teleövervakningen på ett sätt som stärker respekten för den enskildes privatliv.

Staffan Danielsson och Kenneth Johansson (båda c) begär i motion 2004/05:K340 yrkande 1 att mobiltelefonoperatörerna skall åläggas att hålla ett fullständigt kundregister där även kontantkort ingår. Vid behov skulle då polisen enligt gällande regler få bättre möjligheter att stävja trakasserier och lösa brott.

I samma motion yrkande 2 vänder sig motionärerna mot att vissa företag, som upplåter fibernät för Internetanvändare, kräver att få registrera hur abonnenterna surfar på Internet. Motionärerna anser att företagen måste åläggas att tydligt ställa frågan till den enskilde och att den som inte vill bli registrerad ändå måste få teckna avtal.

Bakgrund

Dataskyddsdirektivet 95/46/EG reglerar hanteringen av personuppgifter och har genomförts i Sverige genom personuppgiftslagen (1998:204). Den personuppgiftsansvarige skall enligt 9 § se till bl.a. att personuppgifter behandlas på ett korrekt sätt och i enlighet med god sed, att personuppgifter bara får samlas in för särskilda, uttryckligt angivna och berättigade ändamål och att de inte får behandlas för något ändamål som är oförenligt med det ändamål för vilket uppgifterna samlades in. I 10 § personuppgiftslagen anges att

personuppgifter bara får behandlas om den registrerade har lämnat sitt samtycke till behandlingen eller om behandlingen är nödvändig för olika i lagen uppställda ändamål, t.ex. ett berättigat intresse hos den personuppgiftsansvarige, om detta intresse väger tyngre än den registrerades intresse av skydd mot kränkning av den personliga integriteten. Enligt 6 § personuppgiftslagen undantas från lagens tillämpningsområde en fysisk persons hantering av personuppgifter som ett led i en verksamhet av rent privat natur.

Vissa ändringar i fråga om rättegångsbalkens regler om hemlig teleavlyssning trädde i kraft den 1 oktober 2004. I 27 kap. 18 § har tillförts en tredje punkt varigenom hemlig teleavlyssning numera får användas vid förundersökning angående

1. brott för vilket inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år,
2. försök, förberedelse eller stämpling till sådant brott, om sådan gärning är belagd med straff eller
3. annat brott om det med hänsyn till omständigheterna kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i två år.

I 27 kap.19 § rättegångsbalken anges att hemlig teleövervakning innebär att uppgifter i hemlighet hämtas in om telemeddelanden som befordras eller har befordrats till eller från en viss teaddress eller att sådana meddelanden hindras från att nå fram.

Beredningen för rättsväsendets utveckling föreslog i augusti 2003 i delbetänkandet Ökad effektivitet och rättssäkerhet i brottsbekämpningen (SOU 2003:73) att innehållet i och uppgifter om avlyssnade eller övervakade telemeddelanden som omfattas av beslut om hemlig teleavlyssning eller hemlig teleövervakning skall göras tillgängliga utan kostnad för de brottsutredande myndigheterna. Även utlämnande från operatörer av uppgifter enligt lagen om elektronisk kommunikation skall göras tillgängliga utan kostnad för de brottsutredande myndigheterna. Frågan bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Sverige, Frankrike, Storbritannien och Irland har tillsammans presenterat för EU:s ministerråd ett förslag till rambeslut om lagring av Internet- och teletrafik. För närvarande bereds förslaget i en arbetsgrupp. Syftet med rambeslutet är att underlätta straffrättsligt samarbete mellan medlemsstaterna genom att säkra att trafikuppgifter som finns hos en operatör inte raderas när de behövs för att förebygga, utreda, upptäcka och åtala för brott. Rambeslutet skulle ålägga medlemsstaterna att se till att operatörer lagrar de uppgifter som omfattas av rambeslutet. Genom rambeslutet skulle medlemsstaterna åläggas att se till att vissa uppgifter som behandlats och lagrats vid elektronisk kommunikation och som polisen behöver för att förebygga, utreda, upptäcka och åtala för brott inte raderas av operatörerna utan lagras under en viss tid. Dessa uppgifter är sådana som i princip svarar på frågorna vem kommunicerade med vem, när startade och slutade kommunikationen, var befann sig de som kommunicerade med varandra och hur

skedde kommunikationen. Uppgifterna skall sparas av operatörerna i minst 12 månader, men det finns möjlighet att göra undantag och ha kortare lagringstider för uppgifter som genererats genom vissa kommunikationsmedel.

EU:s medlemsstater har i olika mån valt att använda sig av den undantagsmöjlighet som ges i EG-direktiv 2002/58/EG om integritetsskydd och elektronisk kommunikation att lagstadga om obligatorisk lagring av trafikuppgifter för brottsbekämpningsändamål. Det föreslagna rambeslutet syftar till att regleringen tillnärmas mer inom EU. Tanken är att de brottsförebyggande myndigheterna skall kunna vända sig till andra EU-länder med förfrågningar om tillgång till lagrad information när detta behövs i utredningen av ett brott.

För närvarande uppställs i Sverige inga krav på operatörer att lagra trafikuppgifter för brottsbekämpningsändamål. Trafikuppgifter skall enligt 6 kap. 5 § lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation utplånas eller avidentifieras när de inte längre behövs för att överföra ett elektroniskt meddelande. Operatörer har dock enligt 6 kap. 6 § rätt att lagra trafikuppgifter för vissa i lagen angivna ändamål (t.ex. fakturering), och om sådana uppgifter finns tillgängliga så har polisen viss lagstadgad rätt att få tillgång till uppgifterna. Rambeslutet skulle innebära att Sverige måste införa obligatorisk lagring av vissa trafikuppgifter för brottsbekämpningsändamål.

Enligt 6 kap. 17 § samma lag får med vissa angivna undantag inte någon annan än berörda användare ta del av eller på annat sätt behandla uppgifter i ett elektroniskt meddelande som överförs i ett allmänt kommunikationsnät eller med en allmänt tillgänglig elektronisk kommunikationstjänst, eller trafikuppgifter som hör till detta meddelande, om inte en av användarna har samtyckt till behandlingen.

I tilläggsdirektiv (dir. 2003:145) till Beredningen för rättsväsendets utveckling ges beredningen i uppdrag att göra en översyn av det regelverk som styr de brottsbekämpande myndigheternas möjligheter att få tillgång till innehållet i och uppgifter om elektronisk kommunikation. I detta ingår bl.a. en anpassning och modernisering av rättegångsbalkens terminologi, översyn av vilka verksamheter som bör omfattas av anpassningsskyldigheten och denna skyldighets förhållande till rättegångsbalkens regler om hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning, vilka typer av trafikuppgifter som bör få lämnas ut till de brottsbekämpande myndigheterna och om och i så fall under vilka förutsättningar som trafikuppgifter skall bevaras hos operatörerna. Beredningen bör särskilt analysera om utökade möjligheter för de brottsbekämpande myndigheterna medför ökade kostnader och hur dessa kostnader i så fall skall finansieras. Beredningen bör i det sammanhanget göra en avvägning mellan den nytta som de utökade möjligheterna ger i förhållande till de kostnadsökningar som kan uppstå. En utgångspunkt för uppdraget skall vara att inte fler uppgifter bevaras för brottsbekämpande ändamål eller under längre tid än vad som är nödvändigt. En annan utgångspunkt är att personuppgifter som bevaras inte skall användas för något annat ändamål än brottsbekämpning. Beredningen bör

hålla sig underrättad om internationellt förhandlingsarbete som kan ha betydelse för beredningens uppdrag samt det arbete som pågår för att i svensk lagstiftning genomföra internationella åtaganden. I arbetet med att i brottsbekämpningen få tillgång till elektronisk kommunikation skall beredningen ha tillgång till en referensgrupp bestående av representanter för riksdagspartierna. Uppdraget skall redovisas senast den 31 december 2005.

I 3 § lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden föreskrivs att om ett avtalsvillkor med hänsyn till pris och övriga omständigheter är oskäligt mot konsumenten, får Marknadsdomstolen förbjuda näringsidkaren att i framtiden i liknande fall använda samma eller väsentligen samma villkor, om förbudet är påkallat från allmän synpunkt eller annars ligger i konsumenternas eller konkurrenternas intresse.

Utskottets ställningstagande

Frågan om statens möjligheter till data- och teleövervakning av enskilda är föremål för utredning i skilda sammanhang. Bland annat har Beredningen för rättsväsendets utveckling ett uppdrag på området. Frågor kring skyddet av den personliga integriteten både på det offentlighets- och privaträttsliga området analyseras av Integritetsskyddskommittén. Enligt utskottets mening bör detta arbete avvaktas. Motionerna 2004/05:K375 (m) samt 2004/05:K340 yrkandena 1 och 2 avstyrks.

Samverkan mellan myndigheter m.m.

Utskottets förslag i korthet

En motion (m) om upphävande av sekretessen mellan myndigheter i syfte att ge bättre möjligheter att avslöja bidragsfusk avstyrks med hänvisning till att frågan övervägs inom Regeringskansliet och något tillkännagivande till regeringen därför inte är nödvändigt. Tre andra motioner (s respektive m) vari begärs skilda ändringar i sekretesslagen avstyrks med hänvisning till den beredning i Regeringskansliet som pågår med anledning av Offentlighets- och sekretesskommitténs förslag till ny sekretesslag.

Motionerna

I flera motioner begärs en översyn av sekretesslagen bl.a. i syfte att uppnå bättre samverkan mellan myndigheter. Anna Lindgren och Jeppe Johnsson (m) begär i motion 2004/05:K296 att sekretessen mellan myndigheter upphävs i syfte att förbättra möjligheterna att avslöja bidragsfusk. Börje Vestlund (s) framhåller i motion 2004/05:K433 att de nuvarande sekretessreglerna för med sig att Skatteverket och polisen kan göra samma arbete

för att utreda *ekonomiska oegentligheter*. De nuvarande sekretessreglerna som ju är till för att skydda den enskilde gynnar i dessa fall den ekonomiska brottsligheten.

Frågan om *sekretess mellan kommuner* tas upp i motion 2004/05:K439 av Åsa Lindestam och Britt-Marie Lindkvist (båda s). Motionärerna föreslår med hänsyn till barnens bästa att sekretess upphävs mellan kommuner eller kommundelar vid vårdnadstvister.

Magdalena Andersson och Jan-Evert Rådström (båda m) framhåller i motion 2004/05:K247 att sekretesslagens skydd för den personliga integriteten i vissa undantagsfall kan komma att stå i motsatsförhållande till vad som är bäst för individen. Sekretesslagen kan sålunda förhindra information från exempelvis skola eller polis till föräldrar, eller i varje användas som skäl för bristande information.

Gällande regler m.m.

Enligt 1 kap. 3 § första och andra styckena sekretesslagen (1980:100) får en sekretessbelagd uppgift hos en myndighet inte röjas för annan myndighet eller för annan verksamhetsgren inom samma myndighet, när de är att betrakta som självständiga till varandra. Enligt förarbetena (prop. 1979/80:2, Del A s. 90) var det angeläget att principen om att sekretess också skall gälla mellan myndigheter slogs fast i lagen. Lagstiftaren ansåg att ett fullgott integritetsskydd för information om enskild hos myndighet i princip ställde krav på att informationen inte vidarebefordrades utanför den verksamhet där den inhämtats. Uppgifter hos en myndighet ansågs nämligen hos en annan myndighet kunna läggas till grund för åtgärder som även om de var lagenliga hade en negativ innebörd för den enskilde. Mot de integritetsvinster som skulle kunna uppnås genom lagstadgandet om sekretess mellan myndigheter ställdes faran för oförutsedda hinder i uppgiftsutbytet mellan myndigheter. Enligt propositionen till sekretesslagen fick intressekonflikter som uppkom lösas genom en i lag eller förordning stadgad uppgiftsskyldighet samt genom en bestämmelse om undantag från sekretessen i de fall när det är uppenbart att intresset av att uppgiften lämnas har företräde framför det intresse som sekretessen skall skydda.

Enligt 1 kap. 5 § sekretesslagen utgör sekretess inte hinder mot att uppgift lämnas ut, om det är nödvändigt för att den utlämnande myndigheten skall kunna fullgöra sin verksamhet. I propositionen (s. 123) uttalades att det många gånger måste ligga inom myndighets verksamhet att se till att misstanke om brott blir utredd. Som exempel nämndes när misstanke om skattebedrägeri uppkommer hos taxeringsmyndighet.

Enligt 14 kap. 1 § sekretesslagen hindrar sekretess inte att uppgift lämnas till regeringen eller riksdagen eller – om uppgiftsskyldigheten följer av lag eller förordning – till annan myndighet. Bestämmelser om uppgiftsskyld-

dighet finns i en rad lagar, t.ex. lagen om svenskt medborgarskap, lagen om särskild personutredning i brottmål, lagen om rättspsykiatrisk undersökning, socialtjänstlagen, tullagen och utlänningslagen.

I 14 kap. 2 § sekretesslagen regleras uppgiftslämnande i olika situationer. Bestämmelsen möjliggör i många fall uppgiftslämnande mellan myndigheter när syftet är att bekämpa brott, ordna ett effektivt delgivningsväsende, eller att bistå personer med missbruksproblem och barn som far illa

Enligt 14 kap. 3 § första stycket sekretesslagen, den s.k. generalklausulen, får, utöver vad som följer av 14 kap. 1 och 2 §§, sekretessbelagd uppgift lämnas till myndighet om det är uppenbart att intresset av att uppgiften lämnas har företräde framför det intresse som sekretessen skall skydda.

Enligt förordningen (2001:588) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet skall på begäran av Försäkringskassan lämnas ut vissa i förordningen angivna uppgifter ur beskattningsdatabasen i den utsträckning det behövs för bl.a. kontroll av sjukpenninggrundande inkomst, pensionsberäkning eller beräkning och kontroll av bostadsbidrag. Det gäller bl.a. uppgifter om sammanlagda intäkt- och kostnadsposter i inkomstslaget tjänst med allmän pension och tjänstepension som delbelopp samt uppgift om överskott i inkomstslagen tjänst, näringsverksamhet och kapital, och uppgift om förmögenhet och fastighet.

Enligt 14 kap. 2 § sjunde stycket sekretesslagen hindrar sekretess inom hälso- och sjukvården (7 kap. 1 §) och socialtjänsten (7 kap. 4 § första och tredje styckena) sekretesslagen inte att uppgift om enskild som inte fyllt 18 år eller som fortgående missbrukar alkohol, narkotika eller flyktiga läsningsmedel eller närstående till denne lämnas från myndighet inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten till annan sådan myndighet om det behövs för att den enskilde skall få nödvändig vård, behandling eller annat stöd.

Gällande rätt innebär att uppgifter om misstänkt begången brottslighet (inklusive straffbara förberedelse- och försöksbrott) kan lämnas ut med tillämpning av 14 kap. 2 § fjärde stycket om annan påföljd än böter kan förväntas. Myndigheterna får vid tillämpning av sistnämnda bestämmelse enligt förarbetsuttalanden själva avgöra i vilka fall misstankarna är av sådan styrka att uppgift bör lämnas till andra myndigheter. I den mån en myndighet har rätt att lämna ut en uppgift med tillämpning av sistnämnda bestämmelse är den enligt 15 kap. 5 § sekretesslagen också skyldig att lämna ut uppgifterna om uppgifterna begärs av en annan myndighet. För vissa slag av sekretess finns en särreglering i 14 kap. 2 § femte stycket. Utöver de möjligheter att lämna ut uppgifter som finns enligt 14 kap. 2 § fjärde och femte styckena kan uppgifter om förestående brott lämnas med tillämpning av generalklausulen i 14 kap. 3 § sekretesslagen samt bestämmelserna i 23 kap. 6 § brottsbalken (underlåtenhet att anmäla brott) och 24 kap. 1 och 4 §§ brottsbalken (nödvärn och nöd). Slutligen kan uppgifter om bötesbrottslighet i vissa fall lämnas med tillämpning av generalklausulen eller 1 kap. 5 § sekretesslagen.

Myndighetsstrukturen för ekobrottsbekämpningen

För ekobrottsbekämpningen har Ekobrottsmyndigheten och särskilda brottsenheter inom skatteförvaltningen inrättats. Enligt förordningen (1997:898) med instruktion för Ekobrottsmyndigheten är denna myndighet en åklagarmyndighet för bekämpning av ekonomisk brottslighet. Ekobrottsmyndigheten handlägger vissa typer av mål som rör ekonomisk brottslighet. Genom lagen (1997:1024) om skattemyndigheters medverkan i brottsutredningar har skattemyndigheterna givits särskilda befogenheter att bl.a. biträda vid utredning om brott. Skattebrottsutredningarna hålls genom bildandet av särskilda skattebrottsenheter organisatoriskt avskilda från skatteutredningar (jfr prop. 1997/98:10 s. 39 f.). Skattemyndigheternas befogenheter gäller bara vissa i lagen uppräknade brott, t.ex. brott enligt skattebrottslagen (1971:69) eller brott enligt 11 kap. 5 § brottsbalken (bokföringsbrott). Biträde av skattemyndighet får begäras av åklagare som leder förundersökning. Åklagare får begära biträde av skattemyndigheten också i fråga om utredning av brott innan förundersökning har inletts. Skattemyndigheterna får, utan att biträde begärs av åklagare, under förutsättning bl.a. att brottet inte kan antas föranleda någon annan påföljd än böter, utreda viss brottslighet om den misstänkte fyllt 21 år och kan antas erkänna gärningen. Skattebrottsenheterna får vidare bedriva spaning och underrättelseverksamhet avseende sådana brott som omfattas av lagens tillämpningsområde samt skall verka för att förebygga sådana brott.

Tidigare riksdagsbehandling

Frågan om ökat informationsutbyte i kontrollsyfte har varit föremål för riksdagsbeslut hösten 2001 med anledning av propositionen Ökat informationsutbyte mellan arbetslöshetsförsäkringen, socialförsäkringen och studiestödet (prop. 2000/01:129, bet. 2001/02:KU3) och hösten 2002 med anledning av regeringens proposition Sekretessfrågor – ekonomisk brottslighet m.m. (prop. 2001/02:191, bet. 2002/03:KU13). Genom det förstnämnda beslutet infördes en uppgiftsskyldighet för länsarbetsnämnderna, de allmänna försäkringskassorna, Riksförsäkringsverket och Centrala studiestödsnämnden gentemot arbetslöshetskassorna och en uppgiftsskyldighet för arbetslöshetskassorna gentemot de nämnda myndigheterna och de allmänna försäkringskassorna. De uppgifter som omfattas av uppgiftsskyldigheten skall lämnas ut utan hinder av sekretess. Vidare beslutades om ändringar i den särskilda lagstiftning som reglerar behandling av personuppgifter i länsarbetsnämndernas, de allmänna försäkringskassornas och Riksförsäkringsverkets verksamhet. Ändringarna innebar att det blev möjligt för länsarbetsnämnderna, de allmänna försäkringskassorna och Riksförsäkringsverket att lämna ut uppgifter till övriga aktörer i informationsutbytet på elektronisk väg och att dessa övriga aktörer har direktåtkomst till informationen.

Genom det tidigare nämnda beslutet hösten 2002 om ändringar i sekretesslagen i syfte att underlätta bekämpningen av ekonomisk brottslighet infördes nya sekretessbestämmelser till skydd för utredningar eller planering av andra åtgärder från myndigheternas sida samt sekretessbrytande bestämmelser i syfte att effektivisera konkursutredningar. Även bestämmelser till skydd för enskilda infördes. Regeringen diskuterade i propositionen frågan om utlämnande av uppgifter om misstänkt brottslighet samt utlämnande av uppgifter i brottsförebyggande syfte, men ansåg inte att den sekretessbrytande bestämmelsen avseende uppgifter som angår misstankar om brott då borde omarbetas eller kompletteras med sekretessbrytande bestämmelser avseende uppgifter om planerad brottslighet.

Regeringen ansåg att gällande reglering erbjuder myndigheterna relativt stora möjligheter att lämna uppgifter om misstänkt brottslighet när så anses befogat. Regeringen erinrade om att föredragande statsråd, när regleringen i 14 kap. 2 § fjärde stycket sekretesslagen infördes, uttalade att avsikten inte var att myndigheterna skulle vara passiva när det uppkom misstankar om brott utan att han tvärtom ansåg att det var önskvärt att myndigheterna utnyttjade de möjligheter att lämna ut uppgifter om brott som den nya bestämmelsen innebar. Regeringen erinrade också om föredragandens uttalande om att en myndighet, när den har rätt att utlämna en uppgift, också skall lämna ut uppgiften om den begärs av en annan myndighet. Sammantaget ansåg regeringen att det inte har anförts tillräckligt starka skäl för att ändra befintlig reglering på det sätt som hade föreslagits.

Ekosekretessutredningen hade förslagit en ny sekretessbrytande bestämmelse för uppgifter som kan antas ha betydelse för en särskild undersökning enligt polisdatalagen (1998:622) eller lagen (2001:85) om behandling av personuppgifter i Tullverkets brottsbekämpande verksamhet med innebörd att den myndighet som bedriver den särskilda undersökningen skulle kunna begära in uppgifter från andra myndigheter med stöd av 15 kap. 5 § sekretesslagen.

Ett genomförande av förslaget skulle innebära att den myndighet som bedriver den särskilda undersökningen skulle kunna bedriva undersökningen mer effektivt. Denna ökade effektivitet måste dock enligt regeringen vägas mot det integritetsintrång som uppgiftslämnandet skulle innebära. Vid denna avvägning måste beaktas att kravet på att den särskilda undersökningen skall avse brott, för vilket fängelse i två år ingår i straffskalan, inte utgör en särskilt hög tröskel. Som exempel nämndes att samtliga brott i 11 kap. brottsbalken – om brott mot borgenärer m.m. – utom ringa bokföringsbrott uppfyller detta krav. Den sekretessbrytande bestämmelsen hade även givits en generell avfattning, vilket innebar att den omfattade alla typer av brott, inte bara sådana brott som brukar hänföras till ekonomisk brottslighet. Med särskild undersökning avsågs insamling, bearbetning och analys av uppgifter i syfte att ge underlag för beslut om förundersökning eller särskilda åtgärder för att förebygga, förhindra eller upptäcka brott. Även om samtliga dessa syften är viktiga och angelägna

hade de enligt regeringen en ganska vid omfattning. Med hänsyn till att både den brottskatalog som skulle komma i fråga och de syften för vilka en särskild undersökning kan inledas hade en vid omfattning, fann regeringen att bestämmelsen skulle kunna leda till ett informationsflöde mellan polismyndigheter, tullmyndigheter och andra myndigheter som inte var godtagbart från integritetssynpunkt. Regeringen ansåg att denna invändning i sig vägde så pass tungt att förslaget inte borde genomföras, i varje fall inte i sin dåvarande utformning.

Det fanns emellertid enligt regeringen även en annan viktig synpunkt som måste beaktas. Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet hade anfört att utredningens förslag till sekretessbrytande bestämmelser måste analyseras mot bakgrund av principen om ”fair trial” i Europeiska konventionen om mänskliga rättigheter. Sistnämnda princip anses innebära att det inte är tillåtet att genom vitesförelägganden tvinga en person att medverka i en brottsutredning om sig själv. På grund härav hade det i taxeringslagen (1990:324), skattebetalningslagen (1997:483), lagen (1984:151) om punkt-skatter och prisregleringsavgifter samt tullagen (1994:1550) införts regler av innebörd att den skattskyldige, om det fanns anledning att anta att denne begått brott, inte får föreläggas vid vite att medverka i myndighetens utredning av en fråga som har samband med den gärning som misstanken avser (prop. 1997/98:10, bet. 1997/98:SkU10, rskr. 1997/98:70).

En motsvarande bestämmelse hade även införts i lagen (2001:1227) om självdeklarationer och kontrolluppgifter. Om t.ex. en skattemyndighet skulle få en begäran från en polismyndighet att lämna sekretessbelagda uppgifter till en särskild undersökning som syftar till att skapa underlag till ett beslut att inleda förundersökning fick det enligt regeringen således anses tveksamt om skattemyndigheten därefter skulle kunna använda sig av vitesförelägganden i skatteärendet. Förslaget skulle således kunna innebära att den myndighet som bedriver undersökningen genom sin förfrågan om utfående av uppgifter avhänder den myndighet som förfogar över uppgifterna möjligheten att använda sig av ett verktyg som sistnämnda myndighet kan behöva i sin primära verksamhet. Med hänsyn till att det här rör sig om en undersökning där det ännu inte kan antas att brott som hör under allmänt åtal har förövats (jfr 3 § polisdatalagen och 23 kap. 1 § rättegångsbalken) kunde man ifrågasätta om detta är önskvärt. Det måste här bli fråga om en avvägning dels mellan hänsynen till den enskildes integritet och myndigheternas behov av uppgifter för sin verksamhet, dels en avvägning mellan olika myndigheters intressen av att bedriva sin verksamhet effektivt. Regeringen hänvisade till att om det under handläggningen av ett skatteärende uppstår misstankar om brott som är tillräckligt konkreta har skattemyndigheten enligt gällande reglering möjlighet att på eget initiativ lämna uppgifter till de brottsutredande myndigheterna med tillämpning av 14 kap. 2 § fjärde stycket. Myndigheten kan t.o.m. ha en skyldighet att anmäla misstan-

karna, jfr uppgiftsskyldigheten enligt 17 § skattebrottslagen (1971:69). Regeringen ansåg att frågan måste övervägas vidare under beaktande av de ovan anförda synpunkterna.

Offentlighets- och sekretesskommittén

Offentlighets- och sekretesskommittén har i sitt betänkande Ny sekretesslag (SOU 2003:99) diskuterat balansen mellan offentlighet och sekretess och föreslagit att sekretess även fortsättningsvis bör råda mellan myndigheter. När det gäller sekretess för känsliga uppgifter om enskilda menar kommittén att det finns vissa särskilt integritetskänsliga uppgifter (hälsa och sexualliv) som är så känsliga att de bör kunna skyddas av sekretess i vilken verksamhet de än förekommer. Enligt förslaget skall dock sekretessen inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten inte hindra att uppgifter om enskild som behövs för att denna skall få nödvändig vård, omsorg, behandling eller annat stöd lämnas från myndighet inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten till annan sådan myndighet eller till enskild vårdgivare eller enskild verksamhet på socialtjänstens område. Förslaget innebär också att personalen inom hälso- och sjukvården eller socialtjänsten m.fl. skall få möjlighet att lämna uppgifter till polis- eller åklagarmyndighet eller annan myndighet som har att ingripa mot brottet inte bara som i dag när det gäller misstankar om brott för vilka inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år, utan även beträffande misstankar om försök till sådana brott.

Offentlighets- och sekretesskommittén föreslår även att ett förtydligande införs i 2 § personuppgiftslagen så att det framgår att bestämmelserna i personuppgiftslagen inte hindrar att en myndighet lämnar en personuppgift till en annan myndighet när de utgör olika sekretessområden eller till ett annat sekretessområde inom samma myndighet om utlämnandet sker enligt sekretesslagen.

Enligt uppgift från Regeringskansliet har frågan om att stärka möjligheterna för samkörning av register i syfte att avslöja bidragsfusk aktualiserats inom Regeringskansliet och vissa övervägningar pågår. Offentlighets- och sekretesskommitténs förslag är föremål för beredning i Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Frågan om ytterligare utrymme för att samköra register i syfte att avslöja bidragsfusk övervägs för närvarande inom Regeringskansliet. Mot denna bakgrund är ett tillkännagivande till regeringen i denna fråga inte nödvändigt. Offentlighets- och sekretesskommitténs förslag till ny sekretesslag bereds för närvarande i Regeringskansliet. Enligt utskottets mening bör detta arbete avvaktas. Motionerna 2004/05:K247 (m), 2004/05:K296 (m), 2004/05:K433 (v) och 2004/05:K439 (s) avstyrks.

Fingerade personuppgifter

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker med hänvisning till pågående beredningsarbete en motion (m) om skyddet för uppgifter om fingerad identitet.

Motionen

Ulf Sjösten och Cecilia Magnusson (båda m) tar i motion 2004/05:K204 upp frågan om hanteringen av uppgifter om skyddad identitet. Namnbyten registreras hos folkbokföringen som skickar dessa uppgifter vidare inom Skatteverket, där uppgifterna förmedlas vidare till kommuner och myndigheter. Skatteverket rekommenderar myndigheterna att aldrig visa uppgifter om en skyddad person, men myndigheterna väljer själva tillvägagångssätt efter egen prövning, utan tillgång till polisens register eller bakgrunden till spärrbeslutet. Informationsinsatser som gjorts har inte gett tillräcklig effekt. Motionärerna begär lagändringar som innebär att Skatteverket inte tvingas vidarebefordra sekretesskyddade uppgifter utan särskild kontroll och prövning av orsaken till varför de skall lämnas ut.

Bakgrund

Offentlighets- och sekretesskommittén föreslår i sitt huvudbetänkande Ny sekretesslag (SOU 2003:99) ett förstärkt sekretesskydd för uppgifter om kopplingen mellan verklig och fingerad identitet. Det föreslås en bestämmelse om att sekretess skall gälla inom hela den offentliga förvaltningen för uppgift om kopplingen mellan en enskilds verkliga och fingerade identitet som hänför till ärende om fingerade personuppgifter om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde lider men. Kommittén menar att det krävs en heltäckande reglering som gäller i all offentlig verksamhet för att verkligen förhindra att uppgifter om kopplingen mellan en enskilds verkliga och fingerade identiteter hamnar i verksamheter där de står utan sekretesskydd.

Personsäkerhetsutredningen hade tidigare i betänkandet Nationell handlingsplan mot våld i nära relationer (SOU 2002:71) föreslagit att personer som utsätts för hot och förföljelse skall kunna medges att bli folkbokförda i särskild ordning, s.k. skyddad folkbokföring.

Båda förslagen bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening bör resultatet av det beredningsarbete som pågår i Regeringskansliet i fråga om skyddet för uppgifter om fingerad identitet avvaktas. Motion 2004/05:K204 (m) avstyrks följaktligen.

Anmälan om könsstympling

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker med hänvisning till pågående beredningsarbete ett motionsyrkande (m) om utrymmet för sjukvårdspersonal att anmäla misstankar om könsstympling.

Motionen

Beatrice Ask m.fl. (m) framhåller i motion 2004/05:Ju488 yrkande 4 att straffskalan för brott mot lagen om könsstympling är fängelse i högst fyra år, vilket hindrar sjukvårdspersonalen att anmäla brott till polis och åklagare. För att öka möjligheterna till lagföring borde enligt motionärerna sekretessreglerna ändras så att uppgifter om könsstympling får lämnas till polis och åklagare på samma sätt som uppgifter får lämnas avseende brott enligt 3, 4 eller 6 kap. brottsbalken mot någon som inte har fyllt 18 år, vilket regleras i 14 kap. 2 § femte stycket sekretesslagen.

Offentlighets- och sekretesskommittén

Offentlighets- och sekretesskommittén har i sitt betänkande Ny sekretesslag (SOU 2003:99) föreslagit att oavsett brottets svårighetsgrad skall sekretess inte hindra att misstankar om könsstympling av underårig lämnas från hälso- och sjukvården, socialtjänsten och Barnombudsmannen till polis- och åklagarmyndighet.

Utskottets ställningstagande

Offentlighets- och sekretesskommitténs förslag är för närvarande föremål för beredning i Regeringskansliet. Resultatet av detta arbete bör enligt utskottets mening inte föregripas. Motion 2004/05:Ju488 yrkande 4 (m) avstyrks.

Hyresgäster hos kommunala bostadsföretag

Utskottets förslag i korthet

Med hänvisning till vikten av öppenhet och till det sekretesskydd som finns avstyrker utskottet två motioner (båda s) om förstärkning av integritetsskyddet för hyresgäster i kommunala bostadsuthyrningsföretag.

Motionerna

Två motioner tar upp det förhållandet att uppgifter i handlingar hos de allmännyttiga företagen om hyresgäster och bostadssökande normalt är offentliga. Siw Wittgren-Ahl och Hans Unander (båda s) begär i motion 2003/04:K300, liksom Lars Johansson (s) i motion 2004/05:K261, ett starkt integritetskydd för dessa grupper. Motionärerna nämner att det kommunala bostadsföretaget Poseidon i Göteborg genom en dom i kammarrätten tvingats lämna ut sina hyresgästers namn, adress och personnummer till en journalist och att en lista i Nässjö på boende som lämnat en skrivelse om en störande hyresgäst lämnats ut – också efter en kammarrättsdom. Hyresgäster har enligt motionerna ett alltför svagt skydd i sekretesslagen Skyddet bör enligt motionerna förstärkas så att handlingar skall lämnas ut om det kan antas att den enskilde inte lider men om uppgiften röjs.

Gällande regler

Enligt 7 kap. 25 § andra stycket sekretesslagen (1980:100) gäller sekretess i kommunal bostadsuthyrningsverksamhet för uppgift om enskilda personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till honom lider men om uppgiften röjs. Sekretesskyddet är starkare än för de kommunala bostadsförmedlingarna genom att det inte fordras betydande men för att sekretess skall gälla.

Svar på skriftlig fråga i riksdagen

Justitieminister Thomas Bodström anförde den 12 augusti 2004 som svar på en skriftlig fråga (2003/04:1421) av Siw Wittgren-Ahl att bestämmelsen ger skydd för typiskt sett känsliga uppgifter. Även uppgifter som i normalfallet anses vara harmlösa omfattas av sekretess om de anses vara känsliga i det enskilda fallet.

När sekretess för uppgifter om hyresgäster i kommunala bostadsföretag skulle införas på 1990-talet diskuterades om den sekretessen borde göras lika stark som sekretessen hos socialtjänsten. Regeringen ansåg sammanfattningsvis att en så långtgående sekretess som finns hos socialtjänsten inte kunde anses vara påkallad inom den kommunala uthyrningsverksamheten. Även riksdagen gjorde bedömningen att den av regeringen föreslagna sekretessbestämmelsen tillgodosåg integritetsintresset.

Justitieministern framhöll vidare att det av den dom som nämnts i den skriftliga frågan och som rör frågan om utlämnande av namnen på de hyresgäster som klagat på en störande hyresgäst, framgår att både det kommunala bostadsföretaget och kammarrätten ansåg att dessa uppgifter omfattades av sekretess. Den hyresgäst som klagomålen gällde hade emellertid fått sitt hyreskontrakt upphävt och behövde uppgifterna för att kunna föra sin talan i hyres- och arrendenämnden. Eftersom regler om partsyn i mål och ärenden hos domstolar och andra myndigheter av rättssäkerhetsskäl nor-

malt har företrädare framför bestämmelser om sekretess fick hyresgästen ut uppgifterna. Av en annan dom som kammarrätten meddelade samma dag framgår dessutom att en journalist som hade begärt ut samma uppgifter inte fick ut dem eftersom de omfattades av sekretess.

Justitieministern angav att när det gäller sekretess finns det alltid motstående intressen som måste vägas mot varandra. När det gäller frågan om sekretessen för uppgifter om enskildas personliga förhållanden i kommunal bostadsuthyrningsverksamhet delade han den bedömning som tidigare gjorts av regering och riksdag, nämligen att den aktuella sekretessbestämmelsen har utformats på ett sätt som utgör en lämplig avvägning mellan insynsintresset och sekretessintresset. Regeringen avsåg inte att vidta några åtgärder för att skärpa sekretessen när det gäller uppgifter om hyresgäster i allmännyttiga bostadsföretag.

Utskottets ställningstagande

Av förarbetena till bestämmelsen om sekretess i kommunal uthyrningsverksamhet (prop. 1993/94:48, bet. KU 1993/94:13) framgår att bestämmelsen är ett resultat av ingående avvägningar i fråga om balansen mellan behov av insyn i den offentliga verksamheten och skydd för den enskildes privatliv. Det sekretesskydd som nu finns i den kommunala uthyrningsverksamheten är starkare än hos de kommunala bostadsförmedlingarna. Den avvägning som ligger bakom bestämmelsen är enligt utskottets mening fortfarande lämplig. Utskottet är inte berett att förorda att insynen i den kommunala bostadsuthyrningsverksamheten försämrats. Motionerna 2003/04:K300 (s) och 2004/05:K261 (s) avstyrks.

Hantering av sekretessbelagda uppgifter

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker med hänvisning till tidigare ställningstagande två motionsyrkanden (m) om bättre hantering av sekretessbelagda uppgifter.

Motionerna

I motionerna 2003/04:K348 (yrkande 3) av Gunnar Hökmark m.fl. (m) och 2004/05:K225 (yrkande 3) av Göran Lennmarker m.fl. (m) begärs en bättre hantering av sekretessbelagda uppgifter. I motionerna framhålls att den ansvariga myndigheten har ett ansvar för att sekretessen ger ett fullgott skydd för den enskildes privatliv och integritet. I vissa fall kan en bruten sekretess innebära att en myndighet får svårare att leva upp till den oväldiga behandling den har ett ansvar för, i andra att myndighetens arbete, t.ex. polisutredning, förhindras eller försväras. Ytterst kan en bruten sekretess

leda till att en rättsutredning inte kan genomföras under de former som krävs för att den rättsliga processen skall ha sin gilla gång. De läckor som i olika rättsutredningar leder till medial exponering av enskilda människors privata förhållanden urholkar enligt motionerna förtroendet för offentlighetsprincipen och kan försvåra myndighetsutövning och rättsstatens försvar av den enskildes rätt.

Tidigare behandling

Våren 2004 behandlade utskottet motionsyrkanden med delvis samma innebörd som de nu aktuella motionsyrkandena. I betänkandet 2003/04:KU14 behandlades sålunda fyra motionsyrkanden (m) om en översyn av meddelarskyddet i inskränkande riktning mot bakgrund särskilt av läckor från polisen i förundersökningar. Utskottet hänvisade till att Offentlighets- och sekretesskommittén i sitt betänkande Ny sekretesslag (SOU 2003:99) bedömt att det inte kommit fram några skäl att allmänt utvidga eller inskränka meddelarfriheten och till att kommittén inte föreslagit några ändringar när det gäller vilka tystnadsplikter som skall bryta meddelarfriheten. Motionsyrkandena avstyrktes.

Frågan om bevispersoners och målsägandes behov av skydd för personuppgifter i förundersökningar m.m. behandlades i betänkandet 2003/04:KU17 med anledning av flera motionsyrkanden. Utskottet redovisade att Offentlighets- och sekretesskommittén i betänkandet Ny sekretesslag hade understrukt att ny lagstiftning inte ger något skydd i sig utan att det dessutom krävs att bestämmelserna verkligen tillämpas av myndigheterna. Respektive myndighet har ett ansvar att föra ut information om bestämmelserna till myndighetens personal samt att följa upp att bestämmelserna tillämpas på ett korrekt sätt. Utskottet avstyrkte motionsyrkanden med hänvisning till att Offentlighets- och sekretesskommittén föreslagit en skärpning av sekretessen för uppgifter om enskildas adress, hemtelefonnummer och andra liknande uppgifter genom en sekretessbestämmelse som skall gälla inom hela den offentliga förvaltningen och till att kommitténs förslag remissbehandlades.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sin tidigare bedömning och avstyrker motionerna 2003/04:K348 yrkande 3 (m) och 2004/05:K225 yrkande 3 (m).

Reservation

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservation. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

DNA-register, punkt 1 (kd)

av Helena Höij (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om DNA-register. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04: Ju431 yrkande 2 och avslår motionerna 2003/04:K348 yrkande 8 och 2004/05:K225 yrkande 8.

Ställningstagande

Konsekvenserna av ett införande av ett DNA-register för hela befolkningen bör utredas och analyseras. Frågan om att i framtiden registrera alla svenska medborgare måste föregås av noggranna utvärderingar och utredningar om vilka risker som skulle vara förenade med ett nationellt DNA-register. Ett sådant tänkt register får absolut inte vara offentlig handling. Det måste regleras i lag hur det skall kunna skyddas och på vilka grunder informationen ska kunna hämtas samt av vilka. Detta bör ges regeringen till känna.

Särskilda yttranden

Utskottets hantering av ärendet har föranlett följande särskilda yttranden.

1. DNA-register, punkt 1 (fp)

Liselott Hagberg (fp) och Tobias Krantz (fp) anför:

I den brottsbekämpande verksamheten innebär användande av DNA-teknik ett effektivare medel för att klara upp fler brott. DNA-tekniken innebär också att rättssäkerheten stärks i och med att personer som är misstänkta för brott snabbare kan frias från misstankar. Det är därför av stor vikt att möjligheterna för rättsväsendet att använda DNA-teknik stärks. Det är dock angeläget att lagstiftningen även fortsättningsvis föreskriver att varken DNA-prov eller resultaten av DNA-analyserna får användas till annat än kriminaltekniska undersökningar. Proverna skall inte kunna användas för att ta fram annan information, t.ex. genetiska egenskaper, utan får bara användas av åklagare och polis i identifikationssyfte i kriminaltekniska undersökningar. Det är enligt vår mening otänkbart att registrera hela befolkningen i ett DNA-register.

2. DNA-register, punkt 1 (c)

Kerstin Lundgren (c) anför:

Frågan om att utvidga DNA-registreringen är ytterst en avvägning mellan den enskildes integritet och samhällets möjligheter att förebygga och klara upp brott. Det kan inte anses skäligt att DNA-registrera alla medborgare eller ens att använda DNA-registrering vid mindre brott som renderar böter eller korta fängelsestraff. En förutsättning måste också vara att tekniken är utformad så att det inte går att använda DNA-registreringen till något annat än identifiering.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2003

2003/04:K217 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att skyndsamt lägga förslag om ett register över personer som har djurförbud.

2003/04:K300 av Siw Wittgren-Ahl och Hans Unander (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om stärkt integritetsskydd för boende i kommunala bostadsföretag.

2003/04:K348 av Gunnar Hökmark m.fl. (m):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om bättre hantering av sekretessbelagda uppgifter.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om inrättande av DNA-register.

2003/04:K440 av Jan Emanuel Johansson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett centralt register över personer som har djurförbud.

2003/04:Ju431 av Ragnwi Marcelind m.fl. (kd):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda och belysa konsekvenserna av ett införande av ett DNA-register för hela befolkningen.

2003/04:MJ402 av Sven-Erik Sjöstrand m.fl. (v):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utarbetandet av ett centralt register över personer med djurförbud.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2004

2004/05:K204 av Ulf Sjösten och Cecilia Magnusson (båda m):

Riksdagen beslutar om ändringar i sekretesslagen i enlighet med vad som anförs i motionen.

2004/05:K225 av Göran Lennmarker m.fl. (m):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om bättre hantering av sekretessbelagda uppgifter.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om DNA-register.

2004/05:K247 av Magdalena Andersson och Jan-Evert Rådström (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av sekretesslagen.

2004/05:K261 av Lars Johansson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att stärka integritetsskyddet för hyresgäster i allmännyttan.

2004/05:K296 av Anna Lindgren och Jeppe Johnsson (båda m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om samverkan av myndigheter för att avslöja bidragsfusk.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att upphäva den myndighetssekretess som finns mellan myndigheter.

2004/05:K340 av Staffan Danielsson och Kenneth Johansson (båda c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om registrering av mobiltelefoners kontantkort.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om friheten att surfa på Internet.

2004/05:K375 av Henrik von Sydow (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tillsättandet av en utredning om gränsdragning för statens möjligheter till data- och teleövervakning av den enskildes privatliv.

2004/05:K433 av Börje Vestlund (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att se över de nuvarande sekretessreglerna.

2004/05:K439 av Åsa Lindestam och Britt-Marie Lindkvist (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att upphäva sekretess mellan kommuner.

2004/05:Ju488 av Beatrice Ask m.fl. (m):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att hälso- och sjukvårdspersonal skall ges möjlighet att anmäla misstänkt könsstympning till polis och åklagare.